

**Responsio Bartholomaei Latomi ad epistolam quandam
Martini Buceri de dispensatione Eucharistiae & invocatione
divorum & de coelibatu sacerdotum, in qua interim Ecclesiae
& sanctorum patrum autoritas acerrime defenditur**

<https://hdl.handle.net/1874/9175>

af. 3

RESPONSIO

BARTHOLOMAEI LATOMI AD

epistolam quandam Martini Bucerii de dispensatione Eucharistiæ, & inuocatione diuorum, & de coelibatu sacerdotum, in qua interim Ecclesiæ & sanctorum patrum auctoritas acerrime defenditur.

COLONIAE ex officina Melchioris Nouersiani. Anno M. D. XLIII.

*

D. MARTINO

BVCCERO BARTHOLO.

mæus Latomus LL. Do-
ctor S. D.

M his diebus ex aula domum rediſſem, inueni literas tuas cū ſcripto Philippi contra delectos Cleri Coloniēſis, quod ad me miſiſti. Ex literis intellexi ſtudium tuum & curam in negotio religionis, & quod non nihil offenſionis conceperis aduerſum me, quod in ſermonibus meis a vobis diſſentire dicar. De ſcripto Philippi petis a me, vt id legam diligenter, et reſcribam ad te, quid in eo deſiderem, aut quid maxime reprehendendum eſſe putem: fore apud te vnum, quicquid ſcripſiſſem, neq; ad alium peruenturum eſſe. Ad hæc vt paucis tibi reſpondeam, ac morem geram voluntati tuæ, primum illud abs te peto, ne me putes muſſe ſententiam, et nunc aliud ſentire, q̄ olim ſenſerim. Deinde, ne me exiſtmes quaſi Theologum tecum deſcendere in certamen, ſed tanquam vnum de plebe obſequi voluiſſe petitioni tuæ, quam negligendam eſſe non duxi, vel propter amicitiam, quæ mihi Argentinæ tecum contracta fuit, vel quia tanto ſtudio obſecraſti me, vt ſine pudore recuſare non poſſim. Ego in

A ij cor

RESPONSIO BART. LATOMI

*Unguis in
Tympano*

 cognitione sacrarum literarum versatus nō sum, neq̄
 π eam curam ad me pertinere putauī, sed si quid intel-
 ligo, aut etiam iudico de his rebus, quæ per ora omni-
 um hodie volitant, id suppetit mihi ex communibus
 locis, quos partim legendo succisuis horis, partim
 audiendo multis & varijs occasionibus collegi. Et
 enim multis iam annis nullus pene angulus tam ob-
 scurus in Germania fuit, in quo non apparuerint li-
 belli quæstionum Theologicarum, aut in quo voces
 concionantium disputantiumve conuitia non perso-
 nuerint. Sed reprehendis fortasse me, quod huic stu-
 dio deditus non sim. Respondeo varias esse, vt in vi-
 ta hominum, ita in Ecclesia Dei munerū functiones:
 alij terram colunt, alij exercent artes, alij docent, alij im-
 perant, alij seruiunt Euangelio, & rei diuinæ operā na-
 uant. Quod si omnes vni studio addicti essemus, ca-
 reret Ecclesia necessarijs præsijs, nec diu hūc statum
 tueri posset. Ego priorem partem ætatis meæ cōsum-
 pli in Gymnasijs, non ignaue, vt opinor, nūc ad Rem-
 publicam me contuli, quod ita & natura mea, & for-
 tuna hortari videbatur. Hanc elegi spartam, qua con-
 tentus sum, atq̄ vtinam eam pro dignitate ad utilita-
 tem multorum ornare possem: non viliores, crede mi-
 hi, partes, q̄ si concionator essem in Ecclesia, sustinere
 me putarem. Sed cur disputas, inquis, de religione, si
 Theologus non es? Cur disputat tota hodie Germa-
 nia?

hinc solus

nia: cur indocti multi & prophani hoc pessime faciunt, quos a vobis excitatos esse video? An cum mulierculæ in balneis & conuiujs de Eucharistia, de sanctorum inuocatione, de Missa, de multis alijs magnis & inusitatis rebus garrunt: ego sicubi in virorum congressum incidero, vbi multa pariter absurda, multa indigna audiuntur, ita lentus ac patiens ero, vt nihil in omnium sermone eloquar: presertim cum interdum prouocari me ab aliquo, & meam expeti sententiam videam? Hæ sunt disputationes meæ, de quibus audisse te scribis in epistola tua, quæ si offendunt aliquem, culpam imputet is, qui hanc licentiam inuenerunt in Germaniâ, nullumque fere locum vacuum ab ea reliquerunt.

Sed vt ad rem veniam, scribis ad te delatum esse non per leues homines, me sumpsisse mihi iure diuino asserere inuocationem diuorum, & quod a sacerdotibus coelibatus exigendus sit. Item, quod studiose defendere soleam, partem sacramenti tantum in Eucharistia dispensari. Hæc ita ad te delata esse, vt credam Buccere tibi, quem causam fingendi nullam habere arbitror, tamen non possum æquo animo ferre delatoris vanitatem, qui de sermonibus meis si quid dixit, in eo fortasse mentitus non est, sed quod vllam diuini vel humani etiam iuris facultatem mihi in hac causa arrogauerim, in hoc sane impudenter, quod in mentem ei venit, id dicere quoque non puduit. Sed mitto dela-

RESPONSIO BART. LATOMI

torem. Respōdeo tibi de Eucharistia primū, me semper in ea opinione fuisse, maiorē autoritate fretus, vt crederē tantundē sub vna specie cōtineri, quātum sub duabus. Ita em̄ Augustinus, ita Ecclesia plusq̄ mille annis credidit. Quid em̄ seruator noster Ch̄us, cū in coena illa panē solum tenēs, hoc est corpus meū, diceret, tu nō verē & perfectū corpus extitisse credis? Et rursus sumpto calice, cum diceret, hic est sanguis meus, tu nō verē in corpore sanguinē, sed fustum iā per vulnera, & a corpore seiunctum fuisse putabis? Num igit̄ falsus fuit Christus, cū de solo pane corpus, de solo vino sanguinē suum dixit: nisi forte exangue corpus, nec sanguinē commistum carni, sed priusq̄ funderet̄ in cruce, in sacramento iā fustum intellexit. Quod si absurdū est, qd̄ aliud dici potest, nisi vnum & indiuiduum corpus esse sub specie panis & vini, & idē ipsum corpus sub altera specie tātum contineri? Etem̄ diuidi nō potest, qd̄ vnum solum & indiuiduū est, nec si species sacramēti duę sunt, idcirco diuisum est corpus, nec si vna species, idcirco & corpus vnum est, sed vnum numero corpus, q̄a substātia vnum est, qd̄ nec diuidi in partes, nec in aliud quicq̄ discerni, cū vnum sit, potest. Sed cur mutas, inq̄s, Christi institutum, q̄ hoc sacramētum porrexit sub vtraq̄ specie discipulis? Porrexit, fateor, sed idcirco nō vetuit, q̄ minus sub vna quoq̄ specie porrigeretur fidelibus, præsertim cū ipse eodē modo duobus discipulis post resurrectionē, vt sentit Au-

//
 ratione
 in q̄ spectro

gustinus, porrexerit. Deinde porrexit solis apostolis,
 id qđ Ecclesia etiam nū obseruat in sacerdotibus, qui
 cū sint ministri Ecclesiæ, & sacrā illam cœnam pera-
 gant populi nomine, recte imitantur institutū Magi-
 stri eodem ritu, quo ipse prodidit. Iussi autē hoc ipsum
 facere in memoriā ipsius, passionē quoq; representant
 sub corporis & sanguinis imagine. Corpus em̄ suspē-
 sum in ligno profudit sanguinē, & utrūq; separatū ab
 altero redēptionis nostrę munus impleuit. Audio, in-
 qs, quæ dicis de sacerdotibus, sed cur laicis species vi-
 ni adēpta est, cū Paulus eā Corinthijs, & prima Eccle-
 sia omnibus fidelibus porrexerit? Dico licuisse hoc in
 prima Ecclesia, & hodie licere, nisi antiquatū esset mul-
 torę temporę consensu, & postea decreto Ecclesiæ ab-
 rogatū. Cum em̄ rudis adhuc esset prima Ecclesia, ritū
 a Christo acceptū religiose tenuit, donec docta a patri-
 bus intellexit utrāq; speciē conuenire sacerdotibus, la-
 icos solo pane cōtentos esse posse. Itaq; hunc ritū dein-
 cept tenuit multis seculis, donec Hussitarę hæresis de-
 creto causam dedit. In Basiliensi igitur cōcilio, vt no-
 sti, calicis vsus ademptus est laicis, non vt frauderētur
 participatione sanguinis Christi, quem nihilo minus
 sub pane consecrato percipiunt, sed vt tollerētur error
 simplicium, qui putabāt a corpore seiunctum sangui-
 nem, & in duobus sacramentis Christum diuisum es-
 se. Sed & aliæ causæ fuerunt nō leues, quæ referuntur
 a The

RESPONSIO BART. LATOMI

a Theologis, quas quia non ignoras, consulto prætermitto. Verum utcunq; sit, mihi satis esse debet, quod Ecclesiæ ita placuit, cuius autoritas contemnēda non est, & in quā inquiri nephas esse puto. Sed negas fortasse Ecclesiam fuisse, quæ hoc statuerit, primum quia Græci non interfuerint, itaq; non fuisse vniuersale cōcilium. Deinde schisma extitisse inter summum Pōtificem, & eos qui Basileæ congregati fuerūt. De Græcis respondeo, quod schismatici fuerint, & sint hodie, propter articulū de spiritus sancti processione, in quo & alijs plerisq; dissentiunt a Latina & vera Ecclesia, & ab eadē iam olim discesserunt. Quod ad Pōtificem attinet, is primum approbavit Basiliense concilium & acta eiusdem, præsertim contra Bohemos, decreto cōfirmavit. Deinde mutauit sententiam, id quod facere nec potuit, nec debuit, & conatus est dissoluere conciliū, quod a Martino Pontifice institutum, ab ipso cōfirmatum fuerat. Illud tamen satis constat, cōuentum illum, qui cum Pontifice Ferrariæ primū, deinde Florentiæ congregatus fuit, neque improbasse decretum hoc, quod de dispētanda Eucharistia factum fuit, neq; si interfuisset, improbatum fuisse, præsertim cum iā ante in Constantiensi concilio Hussitana heresis damnata esset. Sed qualiscūq; fuerit illa congregatio, ego existimo autoritatem Ecclesiæ penes eos fuisse, qui nomine eius conuenerant, secundum Christi promissum,

sum, qui ait: Si duo ex vobis cōsenserint super terram, de omni re, quam petierint, fiet illis a patre meo, qui est in cœlis. Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ego cū eis sum. Quibus verbis clarius dici nihil potuit, omitto quod alibi toties spiritus sanctus Ecclesiæ promittitur. Sed dicis fortasse, eos qui in concilio fuerunt, non Christi, sed suo nomine coactos fuisse, vt qui non quæsierint Ecclesiæ vnitatem, sed suis rationibus studuerint, oppugnarint Pontificem, & quicquid libuerit, suo arbitratu decreuerint. Hoc difficile dictu est, nedum creditu, tot tantosq; viros conuenisse, vt aliud quærerent, q̄ Ecclesiæ vnitatem, præsertim cum hoc ipsum concilium duobus ante concilijs, quæ præcesserant, Senensi & Constantiensi, constitutum fuisset, & postea confirmatum, vt dixi, non a Martino tantum, sed etiam ab ipso Eugenio Pontifice, qui has turbas postea excitauit. Sed esto, fuerint nonnulli ex tanto numero improbi, fuerint illi ipsi etiã, qui præfuerint concilio, tentarint aliquid contra Pontificem, quod inconsultum fuerit, quod Ecclesiam turbarit, an idcirco minus legitimum fuit concilium? Iniusti, inquis, erant homines & ambitiosi, nec ad tantam rem gerendam idonei. Quid? tu reges, etiamsi tyranni sint, reges non esse putas? Episcopos, etiamsi mali sint, episcopos esse negas? Cur igitur Caiaphas Pontifex? Cur Iscariotes apostolus? Multū refert, quo nomine quid

B   facias,

RESPONSIO BART. LATOMI

facias, qualiscunq; sis, qui facis. An nō in nomine Christi
 eiecerunt dæmonia, etiam qui de numero Christi
 non erant? Quomodo aut̄ prophetauit Caiaphas? va-
 trum quia Iudæus? an quia Pontifex erat? Quid ita?
 quia hunc ordinē Deus in Ecclesia esse voluit, nec nō
 malo sacerdoti, non quia malus, sed quia sacerdos est,
 hanc vim & potestātē contulit. Itaq; dixit Pilato: Non
 haberes potestātē in me, nisi tibi data esset desuper. Et
 Paulus iussit obedire magistratui etiā discolori, q̄ a Deo
 esset. Eteḿ verax & iustus est Deus, qui cum iubet
 nos parere magistratui, quē ipse dat nobis, quid aliud
 iubet, nisi vt parendo obtemperemus voluntati suæ?
 Quāobrem vere ad Romanos scriptū est: Qui potes-
 tati resistit, Dei ordinatiōi resistit, nec vlla excusatiōe,
 q̄ aliter facit, culpā contumaciæ purgare potest. Quid
 igit̄? iniustus est Deus, q̄ malos nobis dat Episcopos?
 minime vero. Sed ita visum est ei, q̄ sapiētia sua guber-
 nat oīa, & sepe ita merētur peccata nostra, sicut scriptū
 est: Dabo tibi regem in furore meo. Et: Ecce ego susci-
 tabo pastorē in terra, q̄ derelicta nō visitabit, dispersum
 nō queret, cōtritum non sanabit, &c. Quāobrem quā-
 vis multos tales retroactis tēporibus habuerit, & hodi-
 e fortasse habeat Ecclesia, tamē que gerunt̄ ab illis, & in
 hāc vsq; diē gesta sunt, ordine gesta sunt, & rata mane-
 re debēt. Alioq; nihil certū & firmū haberet, neq; vita
 hęc nostra, neq; religio, sed oīm rerū, actionumq; hu-
 manarū sequerēt̄ infinita perturbatio. Habes sententiā

meã de Eucharistia, de qua aliter sentire nõdum pos-
sum, nec sinit conscientia mea, donec meliora videro.

Venio ad inuocationẽ diuorũ, de qua vtinã illud ve-
re dicere possẽ, ita viuere nos, vt infirmitatibus nostris
subleuãdis coelestia præsidia necessaria nõ essent. Non
multus ero in hac parte sermõis, rem tribus verbis ab-
soluã. Illud sepe dixi, & hodie dico, inuocationẽ diuorũ
a sanctis patribus, nẽpe Chrysofomo, Ambrosio, Hie-
ronymo, Augustino, Gregorio, multisq; alijs sanctissi-
mis doctissimisq; viris asseri, eãq; ante mille & ducen-
tos annos fuisse in Ecclesia, & inde vsq; ad nos propa-
gatã esse. His addo scripturę autoritatẽ. Hiere. XV.
Si steterint, inqt, Moyse & Samuel corã me, nõ est aia
mea ad populũ istum. Et II. Machab. XV. Iudas dux
populi videt Hieremiã multis retro annis defunctũ vi-
ta, orantẽ pro populo, & ciuitate sancta Hierusalẽ. Que
scripturę meo iudicio ita aperte sunt, vt nulla oõne la-
befactari possint. Quid em̃ contra dici potest, qd vera
& probabili ratiõẽ subsistat? Conantẽ quidẽ aduersarij,
sed ego nõ video, qd proficiãt, aut oõino proficere pos-
sint, nisi qd vereor, ne apud eos hæc semel stet sentẽtia,
oppugnare quicqd a Rom. Põtifice profectũ in Eccle-
sia, quicquid autoritate eius de religiõẽ constitutũ sit.

Restat vt de cõnubijs sacerdotũ tibi respondeã, de q̃
illud affirmare possum, nulla de re minus sollicitũ me
esse, aut fuisse vnquã, q̃ de sacerdotũ vel coelibatu vel

*Inuocatio
Sanctorũ*

Cõnubijs Sa.

RESPONSIO BART. LATOMI

connubio, modo honeste & caste viuant, sicut decet
 Ecclesiæ ministros. Itaq; iurare ausim, nullum locum
 in disputationibus meis rariorem fuisse, quemq; libe-
 ritus in omni sermone præterierim. Quamq; illud igno-
 rari non potest, Ecclesiam interdixisse connubia sacer-
 dotibus, idq; decretum primum Clementis illius fu-
 isse traditur, qui in Pontificatu quartus a Petro fuit.
 Hoc decretum Calistus postea & cæteri summi Pon-
 tifices confirmarunt, addita conciliorum auctoritate,
 ex quo ad hoc vsq; tempus sacerdotes & Clerici in ve-
 ra & catholica Ecclesia coelibatum coluerunt. Sed que-
 ris fortasse, quid sentiam de ijs, qui contra hæc decreta
 vxores duxerunt. Dico eos commississe contra Ecclesiã,
 & pœnis canonicis obnoxios esse, recte ne, an secus, vi-
 derint ij, qui sapientius ista disputant. Mihi certe vide-
 tur errorẽ Ecclesiæ (si tamen errat illa) ferendum esse
 potius, & quasi iniuriam accipiendam, q̃ ab institutis
 illius recedendum. Nam si parētibus debemus hono-
 rem hunc, vt etiam si quid minus iuste ac prudẽter im-
 perent, tamen pareamus eorum voluntati, & pio obse-
 quio morẽ geramus, quanto magis eo animo erga Ec-
 clesiam esse debemus, que genuit nos in Christo, & ali-
 menta salutis nobis quotidie in vitã æternam suppedi-
 tat. Sed negas vltra vires quenquã onerandũ esse. Fa-
 teor, si quidẽ vltra vires. Sed Paulo laboranti respõsum
 fuit, sufficit tibi gratia mea. Et Christus in Euangelio
 frustra

frustra laudaret Eunuchos, qui se castrarēt propter regnum Dei, si nemo eam puritatem assequi posset. Vi res nostræ tenues, atq; adeo nullæ sunt, sed adiuuat eas Christus, qui diligit nos, & adest ijs, qui agnoscunt suam imbecillitatem, et præsidium eius implorant. Multos Ethnicos homines pure & caste vixisse legimus. Quid nos, qui Christo initiati sumus, an molliores erimus? vbi igitur crux illa Christi imitatrix? vbi carnis mortificatio? mundi contemptus? an verbo tantum prædicantur ista, nec re præstanda sunt? Audi Christum monentem: Qui non tollit crucem suam, inquit, & sequitur me, non potest meus esse discipulus. Et alio in loco: Regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Quam vim putas intelligi, nisi quæ adfertur carni atq; libidini? Itaq; si secundum carnem vixerimus, moriemur. Sin spiritu vim carnis mortificauerimus, viuemus. At cōcedis ista, opinor, illud tamen reprehendis, cum quisq; proprium donum habeat, vt inquit Paulus, connubij ius ademptum esse sacerdotibus, qui omnes fortasse continere non possunt. Quid te sacerdotem quisq; fieri coegit? Sciebas quæ lex esset posita huic ordini, quæ vitæ conditio, cur te ad cœlibatum adstrinxisti? Imprudēs feci, inquis. Da igitur pœnas imprudentiæ tuæ, & pugna, quoad viues, contra libidinem. Laborabis cum Paulo, cum alijs multis pijs & sanctis hominibus, sed & vinces cum

RESPONSIO BART. LATOMI

eisdem, & iuuabit te Christus. Fidelis enim est Deus, qui non patietur te tentari vltra id, quod potes. Quod si dubitas de cœlesti præsidio, iam proditor es tui ipsius, & non humana modo, sed & cœlestia arma proijcis, indignus Dei auxilio, de cuius desperasti misericordia, & cuius bonitati te credere noluisti. Sed quid opus est, inquis, venire in hanc necessitatem, & libertatem laqueo ornari, cum prima Ecclesia & Paulus permittant cōnubia sacerdotibus? De prima Ecclesia nescio, nisi quod apparet ex veteribus patrum decretis, ex maritis aliquando sacerdotes fieri licuisse, opinor propter ordinis infrequentiam, nūquam permissum fuisse, præsertim in occidentali Ecclesia, vt sacerdotes vxores ducerent. Paulus certe, etsi dicit melius esse nubere, q̄ vri, tamen non tam videtur permittere connubia fidelibus, q̄ cœlibatū suadere. Eatenus enim probat connubium, vt tantummodo dicat non peccare eum, qui nubat: cœlibatum autem & suadet Corinthijs, & ita commendat, vt suo exemplo omnes cœlibes esse velit. Bonum est, inquit, homini mulierē non tangere. Et: Volo vos omnes esse, sicut me ipsum. Dico autem non nuptis, sed viduis. Bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego. Et in fine eiusdem capituli: Cui vult mulier nubat, beatior autē erit si sic permanserit, secundum meum consilium. Sed & caussas interim addit, cur ita existimet. Volo vos, inquit, sine sollicitu-

licitudine esse. Qui sine vxore est, sollicitus est eorum, quæ domini sunt, quomodo placeat Deo : qui autem cum vxore est, sollicitus est eorum, quæ mundi sunt, quomodo placeat vxori, et a domino diuisus est. Itaq; ad Tímotheum digamos arcet a ministerio Ecclesiæ, tanquam indignos. Oportet, inquit, Episcopum irreprehensibilem esse, vníus vxoris vírum, sobrium, ornatum, pudicum. Et post in V. cap. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit vníus viri vxor, in operibus bonis testimonium habens. Et causam mox exprimit: Viduas, inquit, adolescētiore deuita. Cum enim luxuriatę fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationē, quia primā fidem irritam fecerunt. Vides his verbis Buccere, quid velit Paulus, quāto studio commendat cœlibatū omnibus, quanta cunctatione nuptias non nisi infirmis concedat. Quid ergo? num infirmi sunt omnes Euangelici? assertores religionis, vindices Ecclesiæ, veteris disciplinæ instauratores? Nolo iudicare quenquam, sua cuiusq; iudex esto conscientia, tamen impudens sim Buccere, neq; ignoscas mihi, si mentiar: vt quisq; se dedit Euāgelio, & in vestrę ordinem cooptatus est (ministros Euāgelij et sacerdotes dico) etiāsi ante inculpate vixerat, tamen continuo quasi crimen sit cœlibatus, implicat se matrimonio, non libidine, vt ego opinor, sed vt multi interpretātur, quasi odio quodā veteris Ecclesiæ: ne si
maneat

RESPONSIO BART. LATOMI

maneat in priori instituto, non viuat quidē honestius,
 sed consentire Clero papistico, & Antichristi regnum
 approbare videatur. Quæ est ista dissidendi libido?
 Ago libere tecum Buccere pro natura ingenij mei, hu-
 manitate fretus atq; etiam æquitate tua. Pessima est
 hæc mens vestra, si hoc facitis, plena odij, plena male-
 uolentiæ. Si quid vicij est in Ecclesia, tollatur per vos,
 fauebimus virtuti vestræ, atq; etiam fortes doctosq;
 viros prædicabimus. Quod si ea tentare pergitis, quæ
 pia & vtilia iudicauit antiquitas, Ecclesia constituit,
 consensus orbis Christiani per tot secula comproba-
 uit, videte ne rem arduam magis, q̄ speciosam molia-
 mini, indignam vobis, intolerãdam omnibus. Quam
 etiam si perfeceritis felices operum in hac vita, voto-
 rumq; compotes, tamen iudicium illius sine dubio ex-
 pectabitis, qui liberabit aliquando Ecclesiam suam a
 diuturna iactatione, et fraudem eorum, qui non opti-
 ma fide in ea versati sunt, eterno supplicio vindicabit.
 Fateor multa esse in religione, quæ emendationem de-
 siderãt, vosq; in hoc laudo, quod multa fortiter repre-
 henditis, demonstratis vicia, doctrinam puram, et mo-
 res incorruptos exigitis. Num etiam eo vsq; progres-
 di mini, vt eripiatis nobis sacramenta salutis? turbetis
 ordinem Ecclesiæ? disciplinam veterum supplãtetis?
 vos solos faciatis iudices? omnem omnium tempo-
 rum authoritatem conuellatis? Quid? mentior in his
 Buc

AD EPIST. BUCCERI.

Buccere? An non tota iam pridem infelix per vos,
 & multis modis afflictata, testis est Germania? Vti-
 nam falsa sint, quæ dico, quæ iam diu pertulit Eccle-
 sia, quæ negari non possunt, quæ omnium tempo-
 rum annalibus, crede mihi, apud posteros impres-
 sa erunt. Quid enim horum negari potest? quæ, e-
 tiam si eloquētissimus sit, qui ostendere velit, tamen
 non satis conqueri pro dignitate, non satis calamita-
 tem Germaniæ deplorare possit. Iacet contempta
 legum seueritas, religio oppressa est, mos maiorum
 sublatus, nulla pietas, nullus metus, nullus pudor
 tenet homines. Fertur equis auriga, neque audit cur-
 rus habenas. Et tamen in his malis tantis finem nul-
 lum inuenire possumus, nisi arbitrio vestro permit-
 tantur omnia. Diripiistis Ecclesias, monasteria ex-
 cidistis, rapuistis bona, expulistis monachos, vir-
 gines polluistis, nunc etiam iudicia tollere conami-
 ni, ne quid sit in tanta atrocitate, quod metuendum
 vobis sit, quod cursum audaciæ vestræ retardare
 possit. O mores Evangelicos. O tempora infelicia
 Germaniæ. Hunc cine fructum parit nobis Evan-
 gelij instauratio? Siccine medemur Ecclesiæ vulne-
 ribus? Hiscene moribus regnum Christi propaga-
 mus? Obsecro te Buccere, vt æquo animo feras con-
 tentionem meam, non possum temperare mihi, ar-

C deo

RESPONSIO BART. LATOMI

deo & doleo, quoties prospicio instantem ruina-
 Germaniæ, quoties hanc temporum calamitatem
 in animum reuoco. Sed negas, scio, ista, quæ confe-
 runtur in vos, & omnia conuertis in aduersarios,
 quasi horum culpa Deus iratus sit nobis, & pœ-
 nas corruptæ religionis exigat. Hos enim sustulisse
 Euangelium de Ecclesia conquerimini, hos ad-
 ulterasse sacramenta fidei, hos idololatriam pro ve-
 ro cultu introduxisse. Quid ? potest ne aliquan-
 do dijudicari hæc quæstio? Ego tantum mihi non
 fumo, nec sumpsi vnquam, tametsi de his rebus
 disputo, nec vos vllius hominis authoritatem re-
 cipitis. Quis igitur iudex erit in tanta controuer-
 sia ? nam plane necesse est aliquem fore, ne perpe-
 tua seditione iactetur Ecclesia. Quis erit igitur, qui
 designet authores tantæ importunitatis ? Cui cre-
 demus in tam arduo negotio ? Scripturæ, inquis,
 quæ falli non potest. Recte ais, & placet iudex. Scri-
 ptura verax est, nec mentiri potest, quæ spiritu o-
 ris Dei dictata est. Hanc iudicem esse oportet in o-
 mni caussa Ecclesiastica, ad cuius veritatem tan-
 quam ad certissimam regulam omnis doctrina de
 religione exigenda est. Itaq; hanc merito vos am-
 plectimini, & in ea sedem figitis doctrinæ vestræ.
 Sed illud abs te peto, vt mihi respondeas, sicubi ob-
 scura

AD EPIST. BVCCERI.

scura aut ambigua scriptura est, id quod sæpe vsu venit, & testatur Petrus de Paulinis epistolis, resque ipsa, nedum patrum autoritas, fateri cogit, quo vtemur interprete? Ipsa scriptura, inquis, quæ sui ipsius interpret erit. Fateor hanc optimam interpretem fore, sicubi clara & confessa sit. At sæpe vsu venit, vt is locus, qui alteri declarando adhibetur, aut obscurus, aut in eandem partem confessus non sit, sed in diuersas trahatur sententias, vt cum de cõfessione priuata citatur illud Iacobi: Confitemini alterutrum peccata vestra, aliud Lutherus, aliud Rossensis interpretatur. Item cum de oblatione sacrificij in Missa citatur illud Malachiæ primo: Ab ortu solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, aliud Buccerus, aliud Eccius in verbo oblationis accipit. Quis hic igitur litem diffiniet? quam sequemur scripturæ sententiam, quæ in quæstionem ipsa vocatur? Deinde permulta sunt in Ecclesia, de quibus nihil statuit scriptura canonica, vt de baptismo hæreticorum, de baptizandis pueris, de purgatorio, de multis alijs magnis & necessarijs rebus. In his igitur quem habebimus iudicem? cuius autoritatem sequemur? Hic hæres opinor. Si

C ij enim

enim scripturam nominas, vides quibus claudare angustijs: sin ab ea recedis, metuis in patenti campo plagas. Quo te vertes igitur & nōne cogaris tandem fateri Ecclesiam, quæ authoritate secundum scripturam proxima est, interpretem eiusdem esse, sicuti dubia obscurave est: Sin autem oraculo eius aliud expressum definitumq; non est, in eo quoq; Ecclesiæ iudicium non minus q̄ illius valere oportere: Quid enim aliud dici potest: An ignoras Paulinum illud, quo Ecclesia columna veritatis & firmamentum appellatur: An vero Christi promissum: qui discessurus a discipulis promisit illis se spiritum sanctum missurum esse, qui doceret Ecclesiam. Hæc locutus sum vobis, inquit, apud vos manens. Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis, quæcunque dixi vobis. Et paulo post, notus est enim locus: Cum venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Quid clarius dici potuit: an non seruauit fidem promissor: Certe spiritum suum misit non solum discipulis breui post tempore, sed etiam quotidie mittit in animos piorum; qui non abundant in sensu suo, nec præsidunt ingenijs suis: non superbi, non arrogantes, maleuoli, seditiosi sunt, sed humiles &

man-

manfueti, amantes pacis & vnitatis Ecclesiæ, & sermonum Dei trementes. In his igitur membris, atq; adeo in hoc toto corpore, in quo spiritus Dei habitat, tu dubitas cognitionem de religione? iudicium scripturarum? disquisitionem veritatis constitueres? Quid enim habemus certius? aut quem in tanta difficultate atq; inopia consulemus? Ad Lutherum nos vocas? at is iam pridem decessit ab Ecclesia. Ad sectatores eius? at ij cōtemnunt veterem, nouam Ecclesiam sibi condiderunt. Nisi forte hanc vestram veterem esse dicitis, nouam illam, quam ante octingentos annos maiores nōstri tenuerunt. Hoc enim sentio vos conari dicere, tametsi interim pudet arrogantia. Itaq; nec dicere audetis aperte, nec dissimulare cōmode potestis. Quid? potest ne sciri tandem, vbi & quæ vera sit Ecclesia? Magnum certamen inter partes esse video, magnam dimicationem. Ego pro meo captu dicam, quod sentio, nec tamen conabor oculos cornicum configere, sed dicam quod sentio. Ecclesia mihi videtur esse fidelium communio, vacans verbo Dei, & sacramentis nouæ legis vtens. Hæc si vera non est definitio, facile patiar meliorem dari. Sed ego neq; inuenio meliorem, neq; hanc ipsam facile reprehendi posse puto. Primum enim fidelium communionem esse, quæ

RESPONSIO BART. LATOMI

tam bonos, quam malos complectatur, demonstrat parabola Euangelica de area, tritico & palea. Item altera de sagena missa in mare. Porro quod verbo Dei vacet, id maxime proprium est non solum totius Ecclesiæ, quæ verbo Dei alitur ac viget, sed etiam singulorum fidelium, qui per verbum Dei confirmantur in Ecclesia, & non nisi cibo eius sustentantur. Sacramenta instituit nobis primum Christus, deinde per spiritum eius ipsa Ecclesia. Hæc signa certa sunt percipiendæ gratiæ, quæ cœlitus datur in pectora fidelium, & salutari medicina contra vim peccati nos munit. Nihil igitur deesse hic aut redundare video, quo minus descripta sit vera Ecclesia. Quare hanc formam eius amplector, non vt Theologus, sed vt de plebe aliquis. Tu fortasse aliam, & tuo iudicio meliorem dabis. Sed ego huic tantisper acquiescam, donec meliorem videro. Hanc igitur Ecclesiam tu vsquam hodie, nisi in consensione fidelium & ordinis Ecclesiastici autoritate esse putas? Dic igitur vbi sit, si hic non est? neque enim alia mihi videtur esse locandi ratio. Moyses Synagogam populi iudicium esse voluit, eidemque sacerdotes præfecit, qui non tantum de lege, sed etiam de pro-

pha.

phanis caussis cognoscerent. An peiore loco erit Ecclesia? Ille temporarius legislator cum in vmbra versaretur, & typum adornaret futuro Euangelio, tamen prospexit suis, ne laberentur ab intellectu scripturæ, & sensum legis datæ amitterent. Christus Dei filius, qui lucem veritatis mundo intulit, qui non legem nobis caducam, sed diuinam ac ministerijs plenam tradidit, nullos voluit in terris esse iudices? nullos interpretes earum rerum, quas in contentionem venturas esse videbat? Sed fateris opinor ista, & in communionem fidelium locas Ecclesiam. Verum quæ nam, & vbi sit illa communitio, requiris. Est enim hominum viuentium in terris, qui Christo militant. Hanc mouere Lutherus suis sedibus, & Romano Pontifici extorquere conatur. Contra Pontifex pugnat pro focis & aris, & quamuis ingens certamen sustineat, tamen fretus maiorum authoritate fortissime se defendit. Quid igitur? quem sequemur ducem? vtri gubernaculum Ecclesiæ, arcem religionis, spem salutis nostræ commitemus? Fuit certa quondam in apostolis & patribus Ecclesia. Potest ne inueniri eiusdem successio? vt siue in bonos, siue in malos propagata sit, existat tamen vera eius

RESPONSIO BART. LATOMI

eius soboles, & adhuc germana posteritas agnosca-
 tur? Audi quid in mentem mihi venerit. Christus
 apud Matthæum sub imagine ouilis de Ecclesia, &
 de pastore eius loquitur, & tandem addit, vnum o-
 uile vnumq; pastorem futurum esse. Idem alio in
 loco dicit: Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus
 vsq; ad consummationem seculi, significans Eccle-
 siam sua præsentia incolumem fore, & nunquam
 defecturam esse. Quæ si vera sunt, aut igitur mansit
 in hanc vsq; diem vna & indiuidua Ecclesia, aut
 scissa aliquando & diuisa fuit. Atqui diuisa non fu-
 it, cum vna esset, alioqui non vna iam, sed plures fu-
 issent. Mansit igitur indiuidua. At vbi mansit, nisi
 in apostolis primum? qui eam vt studiosissime, ita
 felicissime coluerunt. Ab his porro quis accepit?
 Hebion opinor, aut Valentinus, aut Marcion. Mini-
 me vero. Quis igitur? nonne qui apostolicam do-
 ctrinam secuti sunt? qui disciplinam coluerūt a ma-
 ioribus traditam? qui in eadem persistentes vnitatē
 religionis & sacramentorum vsū in hanc vsq; di-
 em perpetua progressionē tenuerunt? Nā vt quisq;
 secessit a communionē patrum omni tempore, ita
 pro hæretico habitus est, & de illorum sententiā ab
 Ecclesia segregatus fuit. Neque enim in Ecclesia esse
 potest, qui scindit Ecclesiam. Alioqui cur Nouatus,
 cur

cur Arius, cur Manichæus fuere extra Ecclesiam & nisi forte scindi potest, & tamen vna manere. Hic Christus, & illic Christus, an tu eundem Christum esse putas? Quomodo igitur quisq̃, cum recessit ab Ecclesia, tamē in ea se esse putat? vsurpat nomen Evangelici: se solum Christianum, solum pium, doctum, sanctum, apostolicum existimat? O cæcitate miseram. O caliginem metuendam. Non scidi, inquis, Ecclesiam, recessi ab impijs, tyrannideri Pontificiam ferre non potui. Primum quis te iudicem Pontificis, quis fratrum tuorum cōstituit? Deinde fuerint impij, sacrilegi, scelerati. Hominum sunt ista, non Ecclesiæ, non ordinis hierarchici. Cur tu de via deflexisti propter aliena vicia? Cur te scādaliza ri passus es? Sed audi Christum respondentem tibi: Super Cathedram Moyse, inquit, sederunt scribæ & pharisæi, omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, seruate & facite, secundum opera vero eorum nolite facere. Nunquid nō separat doctrinam a vita sacerdotum? hanc damnans, illam commendans populo? Deinde an non iubet parere illis, quamuis impij sint, & doctrinam eorum recipi? neque ex parte recipi, sed totam & sine delectu? Quid ita? nisi vt tollatur inquirendi licentia, & authoritas sacerdotij in Ecclesia confirmetur. Omnia, inquit, & quæ

D cunq̃

RESPONSIÓ BART. LATOMI

cunq; dixerint vobis, facite, quasi spectata sit doctrina sacerdotum, nec fas sit eos contemnere, quos ipse præfectos in Ecclesia esse voluit. Quid enim fiet, si spreta abiectaq; ordinaria authoritate, quiuis ingenio suo indulgeat, & suum in scriptura iudicium sequatur? Exempla sunt ante oculos, nemo de veteribus Ecclesiæ vulneribus dubitet. Quod si in sacris ministerijs ordo nullus est, nulla prærogatiua personarum, nulla authoritas, vbi sunt donationes gratiarum? vbi manuum impositio? Accipite spiritum sanctum, inquit Christus. An irrita fuit ista inspiratio, quæ etiamnum manet in Ecclesia? Sin autem contulit aliquid accipientibus, nihil ne inter sacerdotem & laicum interesse putas? id quod aliquando negavit Lutherus. Nihil inter eum, qui præest Ecclesiæ, & eum, qui vltimum in ea munus gerit? Sed redeo ad defensionem tuam. Recessi ab impijs, inquis, tyrannidem ferre non potui. Tyrannidem vocas ordinem Ecclesiæ, Pontificiam authoritatem. Sed neque hoc est satis, Antichristi regnum appellas, quasi Evangelicum sit conuictijs causam agere, & maledicere, si non principi Ecclesiastico, certe Episcopo, qui præfedit consensu orbis terrarum tot seculis in Ecclesia, cui honorem deferre si dedignaris, parcere saltem, & a contumelijs linguam continere deberes.

res.

res. Ab impijs recessisti, a quibus obsecro? An omnes impij sunt, qui hoc seculo nostro, aut ante quadringentos annos vixerunt in Ecclesia? Dura & improba vox est, si omnes intelligis. Sin aliquos, aut certe plures, tu videris, qui cum ipse peccator sis, alios iudicas. Sed vt donemus tibi hoc, quod Lutherus magna intemperantia, & plusquam tragica infectatione populo ingerit, Papam Antichristum esse, Sacerdotes, Monachos, Nonnas, Papisticas creaturas esse. Potest ne subsistere vestra defensio, quia impius sit Pontifex, impius Clericorum coetus, idcirco licuisse vobis secessionem facere? Dixi modo hominum ista, non Ecclesiae vicia esse. Quid igitur? a malis hominibus recessistis? at Christus iussit zizania cum tritico vsque ad messem crescere, vt tunc denique malam herbam a bona fruge segregaret. Fugistis tyrannidem scilicet (nam hoc quoque dicitis) & vos in libertatem Euangelicam asseruistis. Quae nam est ista tyrannis? Monachatus opinor, primatus Pontificis, diuorum inuocatio, coelibatus sacerdotum, sine calice communio, Missa pro defunctis, & id genus alia, quae supra mille annos fuerunt in Ecclesia, introducta a sanctis patribus, & nunc tanto tempore confirmata,

D ij vt in

RESPONSIO BART. LATOMI

vt in hanc vsque diem in eadem immota perman-
 ferint. Quid? vos ne ea ferre grauamini, quæ non
 dico tulere tot proceres, tot heroes, tot lumina re-
 ligionis? sed introduxere in Ecclesiam, & coelesti
 sapientia, diuina authoritate ad salutem multorum
 constituere? At qui viri? doctrina excellentes, sapi-
 entia clari, pietate conspicui, sanctitate verendi,
 quorum nonnulli non dubitauerunt pro Euan-
 gelij veritate, & pro Christi nomine sanguinem
 suum profundere. Horum ne pietatem vos, ho-
 rum doctrinam, horum authoritatem contemne-
 re audetis? Perfrica frontem Lutheræ, & dic te vi-
 disse aliquid in diuinis scripturis, quod isti non
 viderint: aliquid existimasse ad verum cultum,
 ad fructum Euangelij, ad disciplinam Ecclesiasti-
 cam pertinere, quod isti non iudicauerint. Homi-
 nes fuisse ais, & tu quis es? nisi te forte non ho-
 mo, sed Deus quispiam genuit? Nullius homi-
 nis, quantumuis docti & sancti, authoritatem re-
 cipis? Ita scribis enim, & negas te vlli hominum,
 sed soli scripturæ crediturum esse. Quid? tibi
 ipse credis? an etiam tuam ipsius doctrinam, quia
 humana est, suspectam habes? O cæcitatem. O
 inconstantiam risu dignam. Nulli hominum cre-
 dit Lutherus, & tamen suam ipsius sententiam
 amat,

amat, pro Euangelio habet. Sed quæro ex te, qui ais te soli scripturę credere, sic ubi obscura vel ambigua scriptura est, quod tu negas, fatentur omnes, qui sana mente sunt, cui credis? Hoc est corpus meum dixit Christus. Hic aliud tu, aliud Oecolampadius interpretatur. Et: Tu es Petrus, & super hanc petram, &c. aliud in petra tu, aliud Faber accipit. Hic ergo plana scriptura non est, vel certe in diuersas sententias trahitur. Quem sequemur igitur? cui in his difficultatibus credemus? Sed redeo ad te Buccere, quem æquiores esse existimo. Scribis in epistola tua me authoritati hominum nimum tribuere. Item alio in loco, me in disputationibus meis authoritatem, ordinem & disciplinam Ecclesię singulariter vrgere. Vt or enim verbis tuis. Quid? leuia hæc arma putas contra hostes Ecclesię? Ego alia non habeo, tu si meliora nosti, profer. Vt ar tecum, & æquo Marte in certamen descendam. Sed neq; habes alia, neq; his ipsis carere potes, quamuis dissimulare coneris. Cur enim nomē Augustini, Ambrosij, Chrysostomi, Cypriani, toties auditur in defensionibus tuis? An quia non plus credendum illis, q̄ tibi putas? Cur allegas igitur? Cur libellos tuos authoritate illorum oneras? O miram conscientię vim. Frustra cęlatur verbis, quod re ipsa dissimulari non potest.

RESPONSIO BART. LATOMI

Sed delectum agis opinor, nam hoc omnes dicitis. Itaq; Philippus in libello quodam, dum agit censuram patrum, alios in hoc, alios in illo lapsos esse dicit, nec quenq̄ a mille et trecentis annis tam bonum ciuem habuit Ecclesia, quem integrum & sine nota dimittat. Sed tamē delectum agit Buccerus, & quæ commoda ei sunt, excerptit de patrum scriptis: quæ contra eum faciunt, reticet, vt aiunt, aut non optima fide promit. Ita ne vero? Tu excerptis, quod tibi cōmodum est, ex orthodoxorū patrum libris, et quod contra te est, reijcis, cum neges interim vllius hominis auctoritatem recipiendam esse. Quæ est ista varietas? Aut vtere mecum armis omnibus, aut omnibus abstine. Nō est delectus, quem tu putas, sed dolus. Tu enim cum in harenam descenderis, vt certis mecum armis dimices, simules quidem hoc agere te, sed fallas pugnam, & præstigijs populo facias? Quid enim aliud agis? Non credis patribus, & tamen vteris eorū sententijs contra me. Quid hoc est aliud, q̄ si dicas, scriptura clamat contra papistas, & eosdem cōdemnant orthodoxi patres. Quid restat igitur, nisi vt euertamus regnum Antichristi, & ruina eius nos in libertatē asseramus? Mentior hic Buccere? An hoc non est consilium artis vestræ? Non in concionibus tantum, sed etiam in libellis vestris crebro

AD EPIST. BUCCERI.

crebro iactatis sanctorum patrum sententias. Quid ita:
 nisi ut non tam dissentire ab illis, quam ipsorum autho-
 ritate aduersarios iugulare videamini. Sed mitto ar-
 tificium, ad rem redeamus. Tu non credis patribus:
 nec ego tibi credo, qui enim coges me? Deinde quid
 causae est, cur plus credam in te iudicij, plus doctrinae,
 plus veritatis esse, quam non dico in aliquo patre, sed in
 Fabro, in Eccio, in Erasmo? Num iniuriam facio, si te
 illis non antepono? Ignosces mihi Buccere, nihil con-
 tumeliose dico, sciunt multi, quibus nominibus te se-
 pe praedicauerim: sed tamen si collatio facienda est,
 ut est necesse in hac causa, si verum querendum, quid
 dicam aliud, nisi quod dici conuenit, & quod res ipsa
 postulat? Tu non credis patribus, nec ego tibi cre-
 do. Lutherus Augustinum non recipit, hominem nul-
 lum recipit, ego Lutherum recipiam? Augustinus,
 Ambrosius. Hieronymus cathedram Ecclesiae Romanae
 collocauit, summum faciunt Romae Pontificem, huic
 clauis, huic gubernaculum, huic iudicium Ecclesiae tri-
 buunt, utuntur scripturae testimonijs, maiorum au-
 thoritate, consensum longissimi temporis allegant.
 Quid contra haec Lutherus? pugnat acriter, conui-
 cia, maledicta, scemata ingerit, allegat et ipse scriptu-
 ras, diluit quae obstare videtur, mutat, torquet, flectit
 qua potest, et in alium sensum diuertit. Quae igitur
 quem

RESPONSIO BART. LATOMI

quem sequi me iubes? Attende Buccere, et cogita diligenter, quid respondeas. Bonum te virum multi prædicant, amantem veri, amantem pacis & cōcordiæ, & ego videor mihi in te perspexisse quandam ingenij rectitudinem. Quod si pro singulari prudentia, & doctrina tua verum vt iudicas, ita fateri volueris, quid dices obsecro? Lutherum ne antepones tot hominum, tot seculorum authoritati? & aliquid ei in mētem venire potuisse putabis, quod tantorum temporum interuallo, tot doctissimis sapientissimisque viris, tot Ecclesiæ orbisque terrarum luminibus non venerit? Quid tantis temporibus errauerit Ecclesiæ? verum Euangelium Christi, verum cultum ignorauerit? & sponsa Christi hæserit tam diu in adulterij amplexibus? Vbi est ergo sponsi fides? vbi indiuidua illa coniunctio? Sponsa mea, inquit, columba mea, dilecta mea. Vbi promissiones illæ: Nō relinquam vos orphanos, veniam ad vos, mittam vobis spiritum veritatis. Et: Omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi vobiscum sum? Mendax ne sponsus, & falsa Christi promissio? Audi quid dicā Buccere, nihil enim dissimulo. Si in tanta caligine, quantam vos dicitis, orbis Christianus tanto temporum interuallo oppressus iacuit: si non Christi, sed Antichristi regnum apud eos,

qui

qui nomen Christo dederūt, tanto tempore valuit:
 estque necesse hæc nunc vertere omnia, quæ supra
 mille annos in Ecclesia viguerunt, nouamq; doctri-
 nam recipi, alienam ab ea, quam sancti patres, quam
 Ecclesiæ autoritas tradidit: non patiar me falli diu-
 tius, nec vano Euangelij nomine decipi, sed ficta fal-
 sacq; omnia, quæ de religione prodita sunt, nomen-
 que Ecclesiæ commentitium, vanum atq; inane pu-
 tabo. Habes quid sentiam de ijs, quæ ad me retulisti,
 nec minus interim de Philippi libello, ad quem sin-
 gulatim respondere operæ precium visum non est.
 Diserte enim ille, vt Philippi omnia, sed tamen ex
 dogmate magistri sui scriptus est. Nunc illud abs-
 te peto, vt mihi ignoscas, si liberior in hac disputa-
 tione vehementiorq; fui. Non est enim factum o-
 dio tui, sed me longius, q̄ vellem, euexit cum indi-
 gnitas rerum, quæ mihi in hac causâ visæ sunt, tum
 feruor quidam ingenij mei, qui in ipso cursu scribē-
 di extulit me, nec passus est, sicut institueram, tempe-
 rare mihi. Deinde illud etiam oro, ne me putes vl-
 lo tempore in hac opinione non fuisse. Erras enim,
 si ita existimas, me maiorum autoritate posthabi-
 ta, Lutheri doctrinam vnquam approbare voluis-
 se, quam suspectam semper et popularem habui. Il-
 lud sæpe ex me auditum est, prolapsam esse Eccle-
 siæ di-

RESPONSIO BART. LATOMI

sive disciplinam, mores corruptos, vitam procerum
 & ministrorum ordinis Ecclesiastici luxu, avaritia,
 ambitione, inquinatam esse: doctrinam partim ne-
 gligi, partim sordide & impure tractari: ex quo fa-
 ctum sit, ut concionatores indocti, absurdi atque in-
 epti habeantur in Ecclesijs. Illud etiam sæpe cõque-
 stus sum, negligi curam animarum, & parrochias
 deserui, certari de ociosis beneficijs, et calumniosarum
 litium, turpiumque nundinationum in quærendis
 sacerdotijs finem nullum esse. Itaque ex his malis gra-
 uiora iam pridem secuta esse, dissidium pene barba-
 ricum in Ecclesia, religionem corruptam, ignoratio-
 nem verbi Evangelici, abiectam veterum discipli-
 nam, animos dissolutos, vitam impiam, contemptum
 Dei, contemptum magistratum, odium sacerdo-
 tum, & ut semel dicam, tantam viciorum, scelerum-
 que molem, quantam vix hodie sustinere possu-
 mus. In his fateor dolorem meum sæpe animaduer-
 sum esse, vocem sæpe exauditam, quæ utinam fal-
 sa fuisset semper, ac ne nunc quidem vera inuenire-
 tur, facile & æquo animo paterer me leuitatis argui.
 Nihil igitur mutatus sum, ut tu mihi exprobrare
 conaris Buccere, & si essem, nihil me puderet muta-
 ti consilij. Sed mutatus non sum, idem sum, qui fui
 semper, in Germania, Gallia, Italia, ac de sententia
 mea

mea ne tantillum quidem deflexi. Quod si ignoras,
 quære ex Io. Sturmio, quem amicissimū in Gallia, &
 fratris loco habui. Quære ex Io. Sleidano, quem pa-
 riter Lutetiæ, & amicum singularem, & familiaris-
 simum habui. Quære ex alijs multis doctis mihiq̃
 coniunctissimis hominibus, qui partim adhuc vi-
 uunt in Gallia, partim iam inde discesserunt. Sed
 quid opus est singulorum hominum testimonijs?
 Publice docui per nouem annos in Gymnasio Pa-
 risiensi, multos studiosos & attentos auditores ha-
 bui, dicat & refellat mēdaciū meū, quisquis vn-
 quam verbum ex me audiuit, quod Lutheri doctri-
 nam oluerit. Theologi Parisienses diligenter inqui-
 rere solebant in eos, qui de Lutheranismō suspecti
 erant, & præsertim in Germanos omnes. De me au-
 tem quid senserint, quid sæpe loquuti sint, ex alijs te
 audire, q̃ ex epistola mea cognoscere malo. Sed nūc
 finem facio. Longius enim, q̃ institueram, procurrit
 epistola. Si quid rescribere ad me voles, & respon-
 dere ijs (quod te facturum esse video) quæ a me ne-
 cessario, sed cādide & ingenua libertate scripta sunt,
 poteris id facere arbitrato tuo. Me enim non offen-
 des, modo intra fines disputationis cōstiteris, nec dis-
 simulaueris ea, quæ hic in meam partem, si non tanto
 applausu & felicitate ad populum, libere tamen &

RESPON. BAR. LAT. AD EPIST. BVC.

incorrupto animo scripta sunt. Quanquã illud non ignoras, me ciuilibus negocijs implicitum esse, nec vacare posse his studijs, quæ ociosum hominem & Theologũ requirunt. Quamobrem parces mihi, & imputabis occupationibus meis, si te non sequar lōgius. Quod si delectaris hoc genere dimicationis, & neruosiùs ista, quæ a me tentatum est, disputari desideras, inuenies alios magis idoneos ad hoc certa-

men, meq; imparem tibi, & in alio cam-

po versantem, pro tua æquitate

atq; prudentia missum fa-

cies. Vale. Conflu-

entiæ XII. Julij.

M. D. XLIII.

F I N I S.